

Areny amb cap de gos

Una gran massa de color ocre de pinzellades tosques i esquitxos daurats banya el fons de la pintura. No és un quadre, tot i que una veu m'assegura que acabaran convertint-lo en un quadre. Més enllà d'un petit turó, sobresurt el cap d'un gos. Un gos qualsevol. Sense més. Els manuals d'art del futur diran que, anticipant-se al moviment simbolista, a través d'aquest fresc el pintor va voler transmetre la poca transcendència de la nostra vida, immersa en l'enorme amuntegament d'espai temporal en què se'ns permet transitar.

El gos sembla observar parcialment una massa de pintura o de pigments més fosca que, segons unes fotografies fetes a finals del segle XIX, un dia podrien haver representat un roquissar. Això de les fotos també m'ho han explicat.

Ara mateix, però, gairebé res no queda clar. No se sap si l'animal mira en el sentit de l'hipotètic rocam o cap a una mena de costa que hi ha just a sota, sempre a la dreta de l'espectador. El gos, em diuen alguns, té uns ulls tristos. No he estat mai capaç de veure prou bé aquests ulls com per formar-me'n una opinió en primera persona. Aquest ulls teòrics, el propi cap de gos i la pintura en el seu conjunt, se m'han aparegut sempre com una composició a base de simples llànties, d'explosions de pigment, d'ombres, d'efectes de la humitat del riu que s'escola a prop d'aquí com un malson fantasmal.

He esguardat el cap del gos i les evolucions del fons com qui contempla la perpètua mutabilitat dels núvols. Durant dies i dies he vist com el gos, immòbil, tenia ulls i renunciava tenir-los. M'he afigurat que qui sap si l'animal mirava de deixar enrere una claredat esperançadora provinent de la part esquerra de la representació. M'he imaginat si aquell cap fantasmagòric surava a contracorrent per damunt d'un riu o era a punt d'acabar d'ensorrar-se en una duna d'arena en la qual l'havien enterrat, condemnat a una mort plausible. M'he preguntat qui eren els enterradors cruels, si n'hi havia. Si per atzar el gos estava malalt o era massa vell. Si es tractava d'una tortura sàdica o d'una mesura de gràcia.

D'altres vegades m'he plantejat que el fons ocre sobre el qual flota el cap de gos no és sinó un llac llotós. Si no podia ser que l'escena, en comptes de l'expressió del tram final d'una vida o del progrés de la vellesa envers la mort, no fos la imatge d'una progressió tranquil·la cap al dia següent. I res més. Sense cap

dramatisme afegit. Una metàfora del cicle infinit de dies i nits. Del renaixement perenne del sol. De la roda de reencarnacions de la nostra ànima immortal. De la sinya de cossos en els quals ens esmunyim.

I si estàvem parlant d'un cadell amorós i no d'un gossot vell i inútil?

Li he posat molts títols successius a l'escena. Gos. Cap de gos. Gos semi-enfonsat. Cap de gos que sura. Gos ensevelit al sorral. Cap de gos amb roquissar inacabat. Via làctia amb cap de gos. Sepeli a l'arenal.

Un dels llibres d'art del futur parlarà dels tons daurats del fons, dels ulls espantadissos del ca que clamen per la llibertat, de la impressió que aquests ulls han causat sobre generacions de crítics d'art, de com queden gravats a foc sobre la retina mental. Tot fals. O gairebé tot. Són certes les guspines daurades, com de galàxia, i poca cosa més. No hi ha ulls certs. No se'ls pot atribuir ni que estiguin verament espantats ni que reclamin res. Ni llibertat, ni salvació, ni pietat. No es pot saber amb rotunditat si els crítics de l'avenir no s'han anat copiant els uns als altres tant les falses observacions com els sentiments impostats. No es poden apreciar bé les clapes de pintura que alguns prenen per ulls porucs.

Quan parlo de manuals d'art del futur, també menteixo. És obvi. El que sento són veus. Veus que em parlen tothora i que provenen del meu propi cervell. Ho sé. Odio la retòrica falsament ressonant que fan anar: *espantadissos, retina mental, gravats a foc*. Fa temps que estic aïllat del món exterior. El que hi ha de debò és una impressió, unes taques, una sensació, un enigma. La por de saber. La por de no saber. Per què només apreciem el cap del gos? Per què no puc saber si el cos és sota l'aigua tèrbola d'un riu o gairebé inhumat a la sorra? Fa temps que, si tingués algú que em parlés de debò, ja no podria sentir-lo. El problema és inexistent, de tota manera. Estic sol. Ningú no ve mai a visitar-me. Ningú no em dirigeix ja la paraula. Estic

Sóc completament sord. Visc apartat entre aquestes parets fosques, plenes d'humitat i pintures. En aquest mas decadent. Passo el que em queda de vida pintant i observant els frescos i preguntant-me què deuen voler dir. Aquesta és la paradoxa: estic completament sord però sento veus tot el dia. Veus que voldria que vinguessin del futur. Estic totalment sol i qui sap si tronat. No se sap què espero entre aquests murs que la humitat va modificant imperceptiblement. Miro núvols interiors projectat sobre els murs. M'escolo rodejat de pigments foscos i daurats. Com el riu. Invento un nou món mentre el meu s'ensorra. Pinto la meva desesperació, sempre en companyia de l'insubornable cap de gos. Em vaig soterrant.

Sóc al pis de dalt del mas. No aconsegueixo desxifrar l'escena, enigmàtica potser arran de la seva simplicitat extrema: el cap d'un gos rere un talús que potser mira cap cap alguna cosa o persona situada a la dreta de

l'espectador. Un cap lleugerament alçat. Un espai gegantí i indefinit com un interrogant que ho ocupa gairebé tot.

Per què és tan unànime la idea de tensió, de desassossec, d'inquietud recollida pels crítics del futur? Per què només m'arriben veus que em parlen de manca de consol?

Ho sé. En el fons, sempre he temut la resposta que intueixo de manera boirosa.

Ara mateix els ulls hi són. Potser sempre hi han sigut. I expressen por. El gos sol i desemparat davant d'un món incert, temerós qui sap si del passat, qui sap si del futur. El cap de gos estàtic, com una boia en el present absolut del mur, a punt d'acabar-se d'enfonsar però viu encara. El meu autoretrat: suro en plena vellesa, en plena decadència, en plena soledat. Sóc jo. Rodejat de detalls que apunten, necessàriament, fora de l'escena, més enllà dels pigments.

La veu que em parla des d'ahir, femenina, jove i amb un accent castellà càlid, m'assegura que la testa de gos representa la meua por. Em vol traure del cap que l'escena sigui la llavor del moviment simbolista encara per néixer. Garla amb insistència d'expressionisme i d'avantguardisme. La seva vèrbola m'és del tot indiferent, si bé agraeixo íntimament la companyia, tot i saber-la una mera tara de la meua ment. La sonsònia m'ajuda a mirar de passar un dia més.

El buit. L'espai immens per omplir. La descompensació. L'asimetria. El cap del gos com a element mínim, llunyà. L'escena organitzada en vertical. Regida per una diagonal. Dues terceres parts del fresc es podrien considerar pràcticament buides. Malgrat que un fons sense figures no equival al buit. L'únic element distingible omple un espai molt residual: el cap. Amb tot, potser perquè és petit, poc clar en els detalls i emplaçat en un racó, reclama tota l'atenció. El conjunt ha estat executat amb una paleta bruta que barreja els colors i el negre, amb claroscurs marcats. El cap queda definit per quatre traços negres, grisos amb tons ocre i blancs. Pinzellades pastoses. Gairebé ditades. La llum serveix tan sols per dividir l'escena en parts: el cap, l'improbable arenal, la costa, la taca del roquissar fantasma, el fons de falses lluminàries. No hi ha perspectiva entesa com a tal. Amb el fons en dues dimensions n'hi ha prou per dirigir la mirada sobre el cap que sura.

El pobre quisso no m'havia fet res, per ser-vos sincer. No em molestava a penes. Fins i tot es deixava amanyagar de tant en tant, tot i ser malfiat. Tenia un pelatge curt i suau. No sé encara què em va agafar. Diria que era la manera excessivament submissa com em mirava. Com si esperés el maltracte que jo mai no li havia proporcionat. Que Déu me'n guard! Quan el vaig dur a casa, el vaig cuidar com a un marquès. Menjava el

mateix que jo. Li vaig curar les ferides. Probablement, marques fetes a bastonades. El vaig trobar fet un manyoc tremolós en un voral del camí de l'aubinyar, a tocar del Manzanares. Sempre el vaig tractar amb amabilitat. Per això em molestava tant que amb el pas dels dies no es mostrés més dòcil i agraït. Em mirava com si no confiés en mi. De biaix. Algun cop, l'instint li feia ensenyar l'ullal quan m'hi atansava. Aquella desconfiança em va corcar el cor. Mai no va ser manyac amb mi. Fins que no vaig poder més. El vaig haver de retornar al lloc d'on l'havia rescatat. Però no volia que aquest cop em tornés a seguir amb la cua entre les cames, capcot i recelós com sempre. Després de tot el que havia fet per ell. Després de com l'havia vetllat, alimentat i guarit. Tant com l'havia arribat a estimar. El meu únic amic que mai no va acceptar ser-ho. Com una part de mi que em refusava, que coneixia íntimament els demèrits de la meva ànima. El vaig haver de deixar allí, tot sol, ja orb. No podia suportar que em seguís guaitant d'aquella manera embromada. El vaig haver d'abandonar, pràcticament sepultat a l'arenal. El mànec del pinzell regalimava de sang. En caure, les òrbites dels ulls van quedar arrebossades de sorra. Amb el sol baix, l'areny anava ple de reflexes grocs, ocres i daurats.